

ВІДГУК

офіційного опонента

Петрушенка Юрія Миколайовича

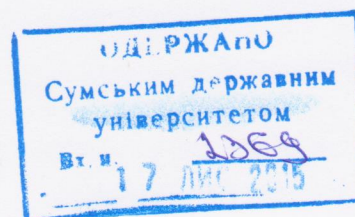
на дисертаційну роботу

Летуновської Наталії Євгенівни

на тему «Управління потенціалом об'єктів соціальної сфери промислових підприємств», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційної роботи. Процес розвитку суспільства не тільки відкриває для його членів раніше недоступні можливості, але також висуває до них і нові вимоги. Збільшення суспільних вимог щодо якості економічної діяльності в першу чергу реалізувалося у всьому світі в поширенні концепції соціальної відповідальності підприємства, яка вже кілька десятків років займає центральне місце в дискусіях про відносини бізнесу і суспільства. Корпоративні об'єкти соціальної сфери (спортзали, комплекси відпочинку, лікарні, їдальні та ін.) поступово стають характерним атрибутом великих промислових підприємств у розвинених країнах світу.

Переважає більшість промислових підприємств сучасної України та їх соціальних об'єктів була збудована ще за часів СРСР. Ці соціальні об'єкти, як і система управління ними не були пристосовані до ринкових умов господарювання, тому поступово вони стали занепадати і підприємства почали позбуватися закладів соціальної сфери, як нерентабельних об'єктів. Звичайно це мало негативні наслідки, що проявлялися у зниженні мотивації праці та відтоку кадрів. Фактично в Україні і в світі одночасно відбувалися протилежні тенденції: на фоні розвитку соціальної відповідальності бізнесу в розвинених країнах світу – руйнування потенціалу об'єктів соціальної сфери промислових підприємств в Україні.

Проте закони глобальної конкуренції не можуть бути іншими для вітчизняного бізнесу, без міцного внутрішнього базису у вигляді лояльного та конкурентоспроможного персоналу, який ідентифікує себе з підприємством та спрямовує свій досвід, інтелектуальний потенціал на його благо, сьогодні неможливо розраховувати на позитивний результат в конкурентній боротьбі.

У цій площині перед більшістю вітчизняних підприємств постає проблема наявності неефективної та неадаптованої системи управління об'єктами соціальної інфраструктури. Причому тепер не тільки з приводу того, як зменшити витрати на їх утримання, але й як використати ще наявний потенціал об'єктів соціальної сфери для розвитку людського і соціального капіталу працівників підприємств.

Саме вирішенню актуального завдання створення ефективної системи управління потенціалом об'єктів соціальної сфери промислового підприємства та розроблення механізму її впровадження в існуючі організаційні структури і присвячена дисертаційна робота Летуновської Н. Є.

Цінність роботи полягає не лише у поглибленні дисертантом теоретичних та науково-методичних засад управління потенціалом об'єктів соціальної сфери промислового підприємства, а й у тому, що запропоновані теоретичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані для підвищення ефективності не тільки функціонування об'єктів соціальної сфери, але і діяльності промислових підприємств у цілому, і, як наслідок, до соціально-економічного розвитку суспільства взагалі.

Виходячи з вищезазначених позицій, дисертаційна робота Летуновської Н.Є. є актуальним, самостійним, ґрунтовним науковим дослідженням, має наукове та практичне значення.

Дисертація виконана у руслі науково-дослідних робіт Сумського державного університету, зокрема:

– «Дослідження маркетингового середовища та інфраструктури промислових підприємств» (№ ДР 0112U008149), де автором запропоновано

науково-методичний підхід до оцінювання рівня адекватності потенціалу об'єктів соціальної сфери промислових підприємств;

– «Механізми формування ринково-орієнтованих стратегій інноваційного прориву» (№ ДР 0112U008148), де дисертантом досліджено тенденції у сфері управління об'єктами соціальної сфери як складової соціально-економічної діяльності підприємств, сформовано організаційно-економічні засади функціонування механізму управління соціальною інфраструктурою промислових підприємств;

– «Формування механізму просування продукції на ринку» (№ ДР 0112U008147), де дисертантом визначено специфіку управління потенціалом об'єктів соціальної сфери промислових підприємств з урахуванням ціни та якості послуг;

– «Фундаментальні основи управління сталим розвитком підприємства, території, суспільства» (№ ДР 0113U007870), де автором проаналізовано роль соціальної інфраструктури суб'єктів господарювання у вирішенні соціальних проблем регіону, сформовано показники-індикатори, за якими визначається першочерговість необхідності підтримки закладів соціальної сфери підприємств.

Відповідність напряму наукових досліджень дисертанта та використання його результатів при розробленні зазначених тем, безумовно, свідчить про актуальність, важливість та значущість питань, які вирішуються у дисертаційній роботі.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 221 найменування, 18 додатків.

Загальний обсяг дисертації – 259 сторінок, у тому числі 191 сторінка основного тексту, 51 таблиця за текстом та 11 на 14 окремих сторінках, 55 рисунків за текстом.

Основні наукові положення дисертації, їх новизна, достовірність і ступінь обґрунтованості. У дисертаційній роботі Летуновської Н.Є. сформульовано сукупність теоретико-методичних положень, висновків і рекомендацій, які характеризуються науковою новизною, що свідчить про

особистий внесок автора у розвиток теорії та практики управління об'єктами соціальної сфери як складової соціально-економічної діяльності промислового підприємства.

Серед наукових положень, висновків та рекомендацій, що становлять наукову новизну можна виділити такі положення, що сукупно віддзеркалюють основний зміст та логіку виконаного Летуновською Н.Є. дослідження:

1. Заслуговує на увагу ґрунтовне дослідження теоретичних засад управління об'єктами соціальної сфери промислових підприємств та пропозиція автора щодо розширення їх класифікації (за часом виникнення; за цільовою аудиторією користувачів; за важливістю для зацікавлених груп). У свою чергу удосконалена класифікація типів соціальних об'єктів залежно від їх значимості за окремими складовими дозволяє сформувати та імплементувати стратегію управління потенціалом об'єктів соціальної сфери промислових підприємств (розділ 1, стор. 11-74; підрозділ 2.2, стор. 117-120; підрозділ 3.2, стор. 170).

2. У дисертації на основі детального аналізу теоретичних засад управління об'єктами соціальної сфери промислових підприємств визначено необхідність розроблення науково-методичного підходу до оцінювання рівня адекватності потенціалу об'єктів соціальної інфраструктури промислових підприємств (підрозділ 2.1, стор. 78-93). Такий підхід передбачає врахування рівня здатності об'єктів соціальної сфери до задоволення інтересів зацікавлених груп та формує базу для розроблення комплексу управлінських інструментів, застосування яких сприятиме підвищенню ефективності функціонування соціальної інфраструктури промислового підприємства.

3. У дисертації удосконалено методичний підхід щодо встановлення пріоритетності для персоналу підприємства кожної соціальної послуги, що надаються наявними об'єктами соціальної інфраструктури. У рамках запропонованого підходу автором визначається необхідність урахування соціально-психологічних особливостей працівників (підрозділ 2.2, стор. 103-112; підрозділ 3.2, стор. 162-166).

4. Значний науковий та практичний інтерес викликає запропонована автором матриця «Рівень адекватності потенціалу у сфері управління соціальними об'єктами – готовність до впровадження заходів із розвитку об'єктів соціальної сфери» (підрозділ 2.1, стор. 91-93; підрозділ 3.2, стор. 179-180), яка використовується для виявлення позицій підприємства щодо управління об'єктами соціальної сфери та визначення рівня готовності підприємства до впровадження заходів із розвитку власної соціальної інфраструктури. Такий підхід дає змогу сформувати критеріальну базу та виявити подальші управлінські кроки.

5. Суттєвим науковим здобутком дисертанта можна вважати запропоновану в підрозділі 2.3 (стор. 131-133 дисертації) економіко-математичну модель встановлення диференційованого коефіцієнта пільг для персоналу, який орієнтує промислове підприємство на підвищення якісного наповнення послуг об'єктів соціальної інфраструктури.

Обґрунтованість і достовірність переважної більшості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, можуть бути охарактеризовані як цілком достатні. Це підтверджується не лише детальним оглядом та творчим застосуванням дисертантом результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, але й детальним аналізом теорії та практики процесів управління потенціалом об'єктів соціальної сфери промислового підприємства, а також орієнтацією на інформаційну та законодавчо-нормативну бази, що сформувалися в Україні та світі.

Новизна отриманих результатів дослідження підтверджена публікаціями у фахових наукових виданнях та оприлюднена на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, а також підкріплена апробацією та практичною реалізацією результатів дослідження на вітчизняних підприємствах.

Основні результати досліджень за темою дисертації опубліковані у 25 друкованих працях, у тому числі у 4 підрозділах колективних монографій, у 8 статтях у наукових фахових виданнях України (з них 4 включені до

міжнародних наукометричних баз), у 2 статтях у наукових періодичних виданнях інших держав, в 11 публікаціях у збірниках тез доповідей конференцій. Загальний обсяг публікацій за темою дисертації складає 8,39 друк. арк., з них особисто дисертанту належить 6,51 друк. арк.

Зміст автореферату повністю і в стислій формі передає основні положення дисертаційної роботи, не містить інформації, яка не розкрита в роботі.

Значення результатів для науки і практики, можливі шляхи використання результатів дослідження. Зазначені наукові положення, висновки та пропозиції сформульовані безпосередньо автором, що свідчить про їх наукову новизну. Практична значущість проведеного дослідження полягає у тому, що узагальнення та обґрунтування теоретичних і методичних підходів, які є основою для формування та розвитку соціальної інфраструктури промислових підприємств, дістало подальше застосування у практичній діяльності суб'єктів господарювання України.

Дослідження теоретичних та науково-методичних засад управління потенціалом об'єктів соціальної сфери були впроваджені у практичну діяльність:

– Департаменту економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка №04-01/296 від 03.03.2015 р.) – надано практичні рекомендації щодо впровадження основних організаційно-економічних інструментів управління потенціалом місцевої соціальної інфраструктури;

– ПАТ «Факел», м. Фастів, Київська обл. (акт №630/94 від 18.04.2015 р.) – упроваджено науково-методичний підхід до оцінювання потенціалу об'єктів соціальної сфери;

– ТОВ «ЦС-Драйв», м. Суми, Сумська обл. (акт №540/27 від 25.03.2015 р.) – упроваджено в практичну діяльність пропозиції щодо здійснення оцінки персоналу з метою подальшого розроблення рекомендованого складу пільг для працівників;

– ТОВ «Центростар», м. Суми, Сумська обл. (акт №044 від 12.03.2015 р.) – упроваджено пропозиції щодо підвищення ефективності управлінських рішень у процесі управління об'єктами соціальної сфери та надано практичні рекомендації щодо оцінювання пріоритетності окремих соціальних пілг серед персоналу;

– Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Союз обдарованої молоді», м. Київ (довідка №321-1 від 14.04.2015 р.) – сформовано пропозиції щодо вибору стратегій управління окремими об'єктами соціального значення, надано перелік інструментів для підвищення ефективності управління об'єктами соціального значення.

Результати дисертаційного дослідження також упроваджені в навчальний процес Сумського державного університету як навчально-методичні матеріали дисциплін: «Промисловий маркетинг», «Маркетингові дослідження», «Рекламний менеджмент» (акт № 1 від 24.04.2015 р.).

Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження.

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних дисертантом результатів, слід відмітити низку дискусійних положень та висловити окремі зауваження:

1. У розділі 1 здобувачем досліджено передумови розвитку соціальної діяльності промислових підприємств України. Зокрема, проведений аналіз засвідчує (стор. 18 дисертації), що за сучасних умов спостерігаються високі темпи банкрутства підприємств, а інша частина знаходиться у доволі скрутній ситуації або на межі виживання. У той же час існують вітчизняні промислові підприємства, у власників яких є величезні статки, які вони витрачають не на соціальні стосовно працівників підприємств цілі, а вкладають їх в політичні проекти чи, наприклад, утримують спортивні команди. Логічно виникає питання необхідності аналізу мотивації власників промислових підприємств утримувати заклади соціальної сфери не тільки з точки зору аналізу внутрішньої ефективності вигід і витрат, але і з точки зору зовнішніх можливостей вкладання прибутків підприємства.

Крім того, на стор. 25-26 дисертації автор розглядає найбільш значимі фактори мотивації, що чинять вплив на продуктивність праці виробничо-господарського персоналу. Однак автор не приділяє уваги факторам матеріальної мотивації, а саме питанням пріоритетності типів мотивації для виробничо-господарського персоналу. Іншими словами, чи соціальна мотивація є настільки значимою для працівників підприємства і чи готові вони поступитися матеріальною мотивацією заради соціальних гарантій?

2. У підрозділі 2.1 (стор. 82-87) дисертації та на стор. 7-8 автореферату здобувачем розглядається особливості визначення потенціалу об'єктів соціальної сфери промислових підприємств. Виходячи з поданого тексту не зовсім зрозуміло, чи входить до поняття «адекватність потенціалу соціальної інфраструктури промислового підприємства» якість управління об'єктами соціальної сфери? З одного боку у визначенні вони відсутні, проте у характеристиці діапазонів рівня показника адекватності потенціалу стверджується, що по ним судити про ефективність чи неефективність управління соціальною інфраструктурою.

3. У дисертації було б доцільно більшу увагу приділити не тільки визначенню адекватності окремих об'єктів соціальної сфери, але і «системній» адекватності, тобто формуванню методичного підходу до визначення оптимальної структури портфелю об'єктів соціальної сфери промислових підприємств.

4. У підрозділі 2.2 (стор. 118-120) дисертації автором запропоновано послідовність етапів розроблення стратегій управління потенціалом вже існуючих соціальних об'єктів підприємства. Однак автор не розглядає ситуацію, коли підприємство вводить в експлуатацію новий об'єкт соціальної інфраструктури. Виникають питання: чи залишиться при цьому незмінною послідовність етапів розроблення стратегій управління потенціалом соціальних об'єктів підприємства? І чи буде однаковим перелік стратегій управління потенціалом соціальних об'єктів підприємства для нових та вже існуючих об'єктів?

5. На рис. 2.8 (стор. 122-126 дисертації) автором розглянуто блок-схему вибору інструментів підвищення ефективності закладів соціальної інфраструктури підприємства (маркетингові, оптимізаційні, організаторські та інші групи інструментів). Але, вивчаючи авторський підхід, залишилося незрозумілим, яким чином, крім «суб'єктивної думки управлінців» здійснюється підбір цих інструментів?

Крім того, зроблені в роботі висновки доцільно були б ув'язати з деякими постулатами концепції соціальної відповідальності, в рамках якої західними науковцями розглядаються мотиви і стимули робітників підприємств, зокрема з моделлю інсайдера-аутсайдера Акерлофа-Крентон.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність нормативним вимогам МОН України. У цілому, оцінюючи дисертаційну роботу Летуновської Н. Є. позитивно, вважаю за доцільне відзначити, що вона є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому подано авторське розв'язання наукового завдання, що полягає в розробленні та науковому обґрунтуванні організаційно-економічних засад управління потенціалом об'єктів соціальної сфери промислових підприємств.

Тема дисертаційної роботи є актуальною, її зміст відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 55.051.01 Сумського державного університету та паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

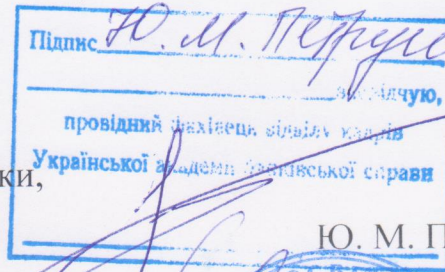
Наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються новизною та теоретико-методичним значенням, достатньою обґрунтованістю. Можна стверджувати, що зміст дисертації повністю розкриває її тему, мету досягнуто, завдання вирішено. Зміст автореферату у стислій формі відображає основні положення дисертаційної роботи.

Дисертація виконана з дотриманням вимог пунктів 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Летуновська Наталія

Євгенівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародної економіки,
Українська академія банківської справи

Ю. М. Петрушенко

